
Etnobotànica del Montseny: plantes amb usos no medicinals ni alimentaris

M. Àngels Bonet i Joan Vallès

Laboratori de Botànica
Universitat de Barcelona

Resum

En el marc dels estudis etnobotànics que estem duent a terme al Montseny, presentem en aquest treball els resultats relatius als usos populars no medicinals ni alimentaris de les plantes. En les entrevistes realitzades amb 180 informants hem recollit informació etnobotànica sobre 606 espècies de plantes. La nostra recerca s'ha centrat en les plantes medicinals i, secundàriament, en les alimentàries, però no hem negligit els altres usos de les plantes, probablement menys nombrosos, però també rellevants a l'hora de dreçar l'inventari de la cultura popular del nostre país i, en molts casos, per tal de donar pautes d'aprofitament sostenible dels recursos vegetals. La informació que hem obtingut i que oferim aquí abasta 236 espècies, que hem classificat en 22 grups d'utilització.

Paraules clau

Etnobotànica, Montseny, etnoflora, plantes útils, artesanía, jocs, explotació forestal, agrícola i ramadera

Resumen

Etnobotánica del Montseny: plantas con usos no medicinales ni alimentarios

En el marco de los estudios etnobotánicos que estamos llevando a cabo en el Montseny, presentamos en este trabajo los resultados relativos a los usos populares no medicinales ni alimentarios de las plantas. En las entrevistas realizadas a 180 informantes hemos recogido información etnobotánica sobre 606 especies de plantas. Nuestra investigación se ha centrado en las plantas medicinales y, secundariamente, en las alimentarias, pero no hemos olvidado los otros usos de las plantas, probablemente menos numerosos, pero también relevantes para elaborar el inventario de la cultura popular de nuestro país y, en muchos casos, para dar pautas de aprovechamiento sostenible de los recursos vegetales. La información obtenida y que ofrecemos aquí abarca 236 especies, que hemos clasificado en 22 grupos de utilización.

Palabras clave

Etnobotánica, Montseny, etnoflora, plantas útiles, artesanía, juegos, explotación forestal, agrícola y ganadera

Abstract

Ethnobotany in Montseny: non-medicinal and non-food uses of plants

In the frame of the ethnobotanical studies that we are carrying out in Montseny, we are presenting in this paper the results concerning non-medicinal and non-food folk uses of plants. During the interviews done with 180 informants we collected ethnobotanical information about 606 plant species. Our research has been focused on medicinal plants and, secondarily, on food plants, but other uses have not been forgotten; the latter are probably less numerous, but they are also relevant in order to build the inventory of folk culture in our country, and, in many cases, to give some models for a sustainable use of natural resources. The data obtained, which we offer here, deal with 236 species, classified in 22 use groups.

Keywords

Ethnobotany, Montseny, etnoflora, useful plants, handicraft, games, forest, agriculture and stockbreeding management

Introducció

Les societats humanes han tingut en tots els llocs del planeta i des dels primers temps una relació íntima amb el medi en el qual han viscut. Han modificat el seu ambient natural alhora que s’han vist igualment influïdes per aquest entorn. Això ha fet que l’espècie humana s’hagi servit de les plantes des de la més remota antigor i que, actualment, l’elenc de les plantes útils sigui ampli i relativament ben conegut. Diversos autors consideren que els coneixements populars sobre les plantes i els animals són un component més de la diversitat biològica, la qual hem proposat de denominar etnobiodiversitat (Hernández Bermejo, 1998; Vallès *et al.*, 2000). A països industrialitzats, com el nostre, aquests coneixements s’estan perdent a gran velocitat, per tal com s’hi està esdevenint (si no ha ocorregut ja del tot) un procés d’aculturació, en el sentit de l’adopció (almenys parcial) de la cultura anomenada «moderna» en detriment de la «tradicional», considerada inferior (Ember & Ember, 1997). Això, unit a la despoblació creixent de les zones rurals, fa que una cultura que s’havia transmès de generació en generació des de temps immemorial ara estigui en perill imminent de desaparició. I no solament minven els usos, sinó també els modes d’aprofitament i molts oficis vinculats amb les plantes. És per això que considerem que convé obtenir les dades abans que sigui massa tard i divulgar-les per tal de reintroduir en les generacions joves la saviesa popular de les velles, i en aquest sentit orientem la nostra recerca, la qual té una doble missió: contribuir a l’inventari del patrimoni cultural del país i a la recerca de noves plantes útils o de nous beneficis de plantes ja conegudes en l’àmbit aplicat.

En el context suara esmentat, al Laboratori de Botànica de la Facultat de Farmàcia de la Universitat de Barcelona mantenim una línia de recerca en etnobotànica catalana, en el marc de la qual hem acabat recentment una tesi doctoral dedicada al massís del Montseny (Bonet, 2001). En treballs anteriors ja ens havíem ocupat d’aspectes etnobotànics –molt centrats en les plantes de la medicina popular– d’aquest massís i del territori veí –i molt relacionat– de les Guilleries (Agelet *et al.*, 2000; Bonet, 1994; Bonet *et al.*, 1999a, 1999b; Gutiérrez *et al.*, 1997; Selga, 1998). En aquest treball aportem les dades corresponents als usos populars de la flora montsenyenca en tots els àmbits llevat del medicinal i l’alimentari. És cert que els dos que acabem d’esmentar són els principals pel que fa a nombre d’usos i d’espècies concernides, però hem pogut recollir també un nombre significatiu d’aplicacions de força plantes en camps prou variats (artesania, explotació forestal, jocs, explotacions agrícoles i ramaderes i d’altres), de les quals ens ocupem tot seguit.

Territori estudiat i metodologia

L’estudi s’ha dut a terme a 21 municipis pertanyents a les comarques d’Osona, el Vallès Oriental i la Selva i que abasten tot el massís del Montseny, tant les zones de parc natural com de preparc. Hem entrevistat 172 persones adultes (105 dones i 67 homes) i 8 nens pertanyents a 114 famílies. Els informants han nascut al Montseny o hi han residit una part molt significativa de llurs vides. Les edats de les persones enques-

tades són compreses entre els 8 i els 96 anys, amb una mitjana de 66 anys i un màxim d’entrevistats d’entre els 70 i els 80 anys. Bona part de les persones que ens han facilitat informació treballen o han treballat en feines relacionades amb la pagesia (pagesos, treballadors del bosc, pastors). Vegeu més detalls sobre la metodologia emprada i un mapa de localització de les entrevistes realitzades a Bonet *et al.* (1999b, pàg. 169 i 170).

Resultats i discussió

Hem recollit informació etnobotànica sobre 606 espècies de plantes, 236 de les quals es fan servir popularment per a altres qüestions que no són les sanitàries i les alimentàries. Aquestes 236 espècies, les hem classificades en 22 grups d’utilització: 1) Cacera. 2) Creences, dites i tradicions. 3) Embalatge. 4) Ús en literatura oral popular. 5) Maneig agrosilvopastoral. 6) Perfumeria. 7) Pesca. 8) Planta d’interès apícola. 9) Planta fumable. 10) Ús agrícola. 11) Ús apícola (planta mel·lífera). 12) Ús artesanal. 13) Ús combustible. 14) Ús cosmètic. 15) Ús domèstic. 16) Ús forestal (carboneig). 17) Ús en fusteria. 18) Ús industrial. 19) Ús lúdic (jocs infantils). 20) Ús ornamental i religiós. 21) Ús ornamental. 22) Ús tintorial.

En la figura 1 recollim el nombre de plantes per a cada ús i en la taula 1, els diferents tàxons utilitzats amb indicació de les seves aplicacions. Per a la nomenclatura hem seguit Bolòs *et al.* (1993).

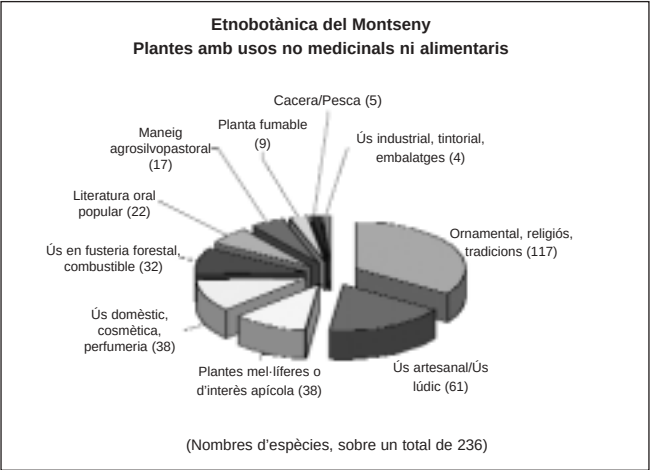

Figura 1. Nombre de plantes usades per a cada tipus d’ús.

En el gràfic de la figura 1 hem reagrupat els 22 grups esmentats abans en 10 de més amplis, per afinitats dels tipus d’usos. Destaca, per l’elevat nombre de representants, el grup de les plantes ornamentals (117 espècies). A més de diverses plantes amb les quals es confeccionen rams i altres que es tenen plantades als jardins, han estat considerades en celebracions religioses relacionades amb festivitats com el Nadal, la Setmana Santa o el Corpus; és precisament en la confecció de les tradicionals catifes de Corpus –que encara se celebra actualment a les poblacions de la Garriga i Arbúcies–, on hi ha una més gran riquesa en l’ús d’elements vegetals (l’any 1998, a Arbúcies, foren emprades almenys 38 espècies diferents amb aquesta finalitat).

El segon grup en importància, quant al nombre de representants, és el de les plantes usades amb finalitat artesanal (des de la fabricació de pipes de fumar a partir de les soques de bruc, a la confecció d'escombres, cistells o bastons de passejar a partir d'altres espècies) o lúdica (sobretot plantes que els nens utilitzen –o utilitzaven– per jugar). Segueix, en ordre decreixent d'importància, el grup de plantes que ens han estat esmentades com a mel·líferes o d'interès apícola (38 espècies), i les que tenen usos domèstics diversos o que s'usen per perfumar o en cosmètica. Un bon nombre d'arbres i arbusts (32 en to-

tal) s'aprofiten pel seu valor forestal, en fusteria o com a combustible. Per a 22 espècies hem pogut recollir alguna dita, cançó o llegenda. 17 més estan implicades en activitats agrosilvopastorals (utilitzades com a adobs o per a altres finalitats agrícoles, en explotació forestal o en la ramaderia –no han estat considerades aquí les plantes que s'usen en l'alimentació del bestiar–). Finalment, ens han estat citades 9 plantes susceptibles de ser fumades, 5 més de relacionades amb activitats cinegètiques o de pesca i 4 que s'utilitzen per fabricar embalatges, com a tints o per a altres finalitats industrials.

Taula 1. Relació d'espècies utilitzades i tipus d'ús.

Espècie	Part usada	Tipus d'ús
<i>Abies alba</i> Mill.	Planta sencera	Ús ornamental i religiós
<i>Abies masjoanis</i>	Planta sencera	Ús ornamental
<i>Abies nordmanniana</i> Spach	Planta sencera	Ús ornamental
<i>Acacia dealbata</i> Link.	Fulla	Ús ornamental i religiós
	Inflorescència	Ús ornamental i religiós
<i>Acer opalus</i> Mill. subsp. <i>opalus</i>	Fusta	Ús artesanal
	Planta sencera	Espècie usada en literatura oral popular
<i>Aesculus hippocastanum</i> L.	Planta sencera	Ús ornamental
<i>Agave americana</i> L.	Fulla	Ús artesanal
	Flor	Ús apícola (planta mel·lífera)
<i>Agrostemma githago</i> L.	Planta sencera	Espècie usada en literatura oral popular
<i>Ailanthus altissima</i> (Mill.) Swingle	Planta sencera	Ús ornamental
<i>Allium cepa</i> L.	Inflorescència	Ús ornamental i religiós
<i>Allium sativum</i> L.	Inflorescència	Ús ornamental
<i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertn.	Branca	Ús ornamental
	Fulla	Pesca
	Fusta	Ús artesanal
		Ús combustible
		Ús en fusteria
<i>Althaea rosea</i> (L.) Cav.	Flor	Ús ornamental i religiós
<i>Antirrhinum majus</i> L. subsp. <i>majus</i>	Inflorescència	Ús lúdic (jocs infantils)
		Ús ornamental i religiós
<i>Arbutus unedo</i> L.	Flor	Ús apícola (planta mel·lífera)
	Soca	Ús forestal
<i>Arctium minus</i> Bernh.	Fulla	Ús agrícola
	Infructescència	Ús lúdic (jocs infantils)
<i>Arum italicum</i> Mill.	Espata	Ús lúdic (jocs infantils)
<i>Arundo donax</i> L.	Tija (canya)	Ús artesanal
		Ús domèstic
		Ús lúdic (jocs infantils)
<i>Asparagus acutifolius</i> L.	Part aèria	Ús ornamental i religiós
<i>Avena sativa</i> L.	Planta tendra	Ús ornamental i religiós
<i>Avena barbata</i> Pott ex Link Schrad.	Part aèria	Ús lúdic (jocs infantils)
<i>Avena sterilis</i> L.	Part aèria	Ús lúdic (jocs infantils)
<i>Bellis perennis</i> L.	Part aèria	Ús ornamental
<i>Borago officinalis</i> L.	Planta sencera	Espècie usada en literatura oral popular
<i>Briza media</i> L.	Part aèria florida	Ús ornamental
<i>Bromus hordeaceus</i> L.	Part aèria florida	Ús ornamental
<i>Buxus sempervirens</i> L.	Branca	Ús forestal (carboneig)
	Fusta	Ús artesanal
<i>Calendula officinalis</i> L.	Inflorescència	Ús ornamental i religiós
<i>Calluna vulgaris</i> (L.) Hull	Flor	Ús apícola (planta mel·lífera)
<i>Cannabis sativa</i> L.	Tija (fibra)	Ús artesanal (cordes i espardenyes)
<i>Carlina acanthifolia</i> All. subsp. <i>cynara</i> (Pourr. ex Duby) Rouy	Part aèria florida	Ús ornamental
<i>Castanea sativa</i> Mill.	Fulla	Maneig agrosilvopastoral
		Ús lúdic (jocs infantils)
	Fusta	Ús domèstic
		Ús en fusteria
	Inflorescència	Ús apícola (planta mel·lífera)
<i>Cedrus atlantica</i> (Endl.) Carrière	Planta sencera	Ús ornamental
<i>Celtis australis</i> L.	Fusta	Ús artesanal (fabricació de forques)

Espècie	Part usada	Tipus d'ús
<i>Centaurea cyanus</i> L.	Inflorescència	Ús ornamental i religiós
<i>Centaurea pectinata</i> L. subsp. <i>pectinata</i>	Part aèria florida	Ús lúdic (jocs infantils)
<i>Cerantonía siliqua</i> L.	Planta sencera	Creences, dites i tradicions
<i>Ceterach officinarum</i> DC. in Lam. et DC.	Fronda	Ús ornamental
<i>Cirsium vulgare</i> (Savi) Ten.	Inflorescència	Ús ornamental i religiós
<i>Cistus albidus</i> L.	Branca	Ús domèstic
	Flor	Planta d'interès apícola
<i>Cistus monspeliensis</i> L.	Branca	Ús domèstic
	Flor	Planta d'interès apícola
<i>Cistus salviifolius</i> L.	Branca	Ús domèstic
	Flor	Planta d'interès apícola
	Fulla	Planta fumable
<i>Clematis flammula</i> L.	Flor	Ús apícola (planta mel·lífera)
	Part aèria	Maneig agrosilvopastoral
<i>Clematis vitalba</i> L.	Tija	Maneig agrosilvopastoral
		Planta fumable
		Ús lúdic (jocs infantils)
	Tija florida	Ús lúdic (jocs infantils)
<i>Coffea arabica</i> L.	Marro	Ús ornamental i religiós
<i>Convolvulus arvensis</i> L.	Flor	Ús lúdic (jocs infantils)
<i>Colutea arborescens</i> L.	Branca fructificada	Ús lúdic (jocs infantils)
<i>Consolida ajacis</i> (L.) Schur.	Flor	Ús ornamental i religiós
<i>Convallaria majalis</i> L.	Planta sencera	Ús ornamental
<i>Coris monspeliensis</i> L.	Inflorescència	Ús apícola (planta mel·lífera)
<i>Cortaderia selloana</i> (Schultes et Schultes f.) Asch. et Graebner	Part aèria florida	Ús ornamental
<i>Corylus avellana</i> L.	Fulla	Planta fumable
	Fusta	Ús artesanal
<i>Crataegus monogyna</i> Jacq.	Flor	Ús apícola (planta mel·lífera)
	Planta sencera	Creences, dites i tradicions
		Ús agrícola
<i>Cucumis sativus</i> L.	Fruit	Ús cosmètic
<i>Cydonia oblonga</i> Mill.	Fruit	Ús domèstic
<i>Cynara cardunculus</i> L.	Part aèria	Ús ornamental
<i>Cynodon dactylon</i> Pers.	Planta sencera	Espècie usada en literatura oral popular
<i>Cyperus eragrostis</i> Lam.	Part aèria	Ús agrícola
		Ús ornamental
<i>Daphne gnidium</i> L.	Soca	Espècie usada en literatura oral popular
		Ús domèstic
<i>Datura stramonium</i> L.	Planta sencera	Maneig agrosilvopastoral (repel·lent d'animals)
<i>Daucus carota</i> L. subsp. <i>carota</i>	Part aèria florida	Ús ornamental i religiós
<i>Dianthus caryophyllus</i> L.	Flor	Ús ornamental i religiós
<i>Dipsacus fullonum</i> L.	Part aèria	Ús ornamental
<i>Dorycnium pentaphyllum</i> Scop.	Flor	Ús apícola (planta mel·lífera)
<i>Dryopteris filix-mas</i> (L.) Schott	Fronda	Ús ornamental
<i>Ecballium elaterium</i> (L.) A. Richard in Bory	Fruit	Ús lúdic (jocs infantils)
<i>Equisetum telmateia</i> Ehrh.	Tija estèril	Ús cosmètic
		Ús lúdic (jocs infantils)
<i>Erica arborea</i> L.	Flor	Ús apícola (planta mel·lífera)
	Fulla	Ús ornamental i religiós
	Part aèria	Ús domèstic
	Soca	Ús artesanal (fabricació de pipes)
<i>Erica multiflora</i> L.	Flor	Ús apícola (planta mel·lífera)
<i>Erica scoparia</i> L. subsp. <i>scoparia</i>	Part aèria	Ús artesanal
<i>Erigeron acer</i> L.	Inflorescència	Ús apícola (planta mel·lífera)
<i>Eryngium campestre</i> L.	Planta sencera	Espècie usada en literatura oral popular
<i>Eucalyptus globulus</i> Labill.	Inflorescència	Ús apícola (planta mel·lífera)
<i>Eupatorium cannabinum</i> L.	Planta sencera	Ús ornamental
<i>Fagus sylvatica</i> L.	Fusta	Ús artesanal
		Ús forestal (carboneig)
		Ús en fusteria
<i>Fraxinus angustifolia</i> Vahl.	Fusta	Ús en fusteria
<i>Fraxinus excelsior</i> L.	Fusta	Ús en fusteria
	Planta sencera	Ús ornamental
<i>Galanthus nivalis</i> L.	Part aèria florida	Ús ornamental
<i>Ginkgo biloba</i> L.	Planta sencera	Ús ornamental
<i>Hedera helix</i> L.	Fulla	Ús domèstic
		Ús ornamental i religiós

Espècie	Part usada	Tipus d'ús
<i>Helianthus tuberosus</i> L. <i>Helichrysum stoechas</i> (L.) Moench	Fruit	Ús cosmètic
	Planta sencera	Ús ornamental
	Part aèria florida	Ús ornamental
	Inflorescència	Ús ornamental i religiós
	Part aèria florida	Ús ornamental i religiós
<i>Helleborus foetidus</i> L.	Fruit	Creences, dites i tradicions
	Fulla	Ús ornamental
<i>Herniaria glabra</i> L.	Planta sencera	Espècie usada en literatura oral popular
<i>Hordeum murinum</i> L. subsp. <i>lepporinum</i> (Link) Arcang.	Part aèria florida	Ús lúdic (jocs infantils)
<i>Hydrangea macrophylla</i> Ser. in DC.	Inflorescència	Ús ornamental i religiós
<i>Ilex aquifolium</i> L.	Fusta	Ús artesanal (fabricació de bastons i mànecs d'eines)
	Part aèria	Ús ornamental
	Planta sencera	Ús ornamental
	Pela de la tija	Cacera
<i>Iris germanica</i> L.	Part aèria florida	Ús ornamental
<i>Jasminum officinale</i> L.	Planta sencera	Ús ornamental
<i>Juglans regia</i> L.	Fulla	Ús cosmètic
		Ús domèstic
	Fusta	Ús en fusteria
<i>Juncus effusus</i> L.	Part aèria	Ús domèstic
<i>Juniperus communis</i> L.	Planta sencera	Creences, dites i tradicions
		Ús domèstic
		Ús ornamental
	Fusta	Ús en fusteria
<i>Laurus nobilis</i> L.	Branca florida	Creences, dites i tradicions
		Ús ornamental i religiós
	Branca	Ús domèstic
	Fusta	Ús en fusteria
<i>Lavandula dentata</i> L.	Planta sencera	Perfumeria
<i>Lavandula latifolia</i> Medic.	Fulla seca	Planta fumable
	Inflorescència	Ús apícola (planta mel·lífera)
	Planta florida	Perfumeria
		Ús domèstic
		Ús ornamental
<i>Lavandula stoechas</i> L.	Inflorescència	Ús apícola (planta mel·lífera)
	Inflorescència seca	Planta fumable
<i>Leontodon taraxacoides</i> (Vill.) Mérat	Part aèria fructificada	Ús lúdic (jocs infantils)
<i>Leuzea conifera</i> (L.) DC. in Lam. et DC.	Part aèria florida	Ús ornamental
<i>Lilium candidum</i> L.	Flor	Ús ornamental i religiós
	Planta sencera	Ús ornamental
<i>Lilium martagon</i> L.	Flor	Ús ornamental
<i>Linaria cymbalaria</i> (L.) Mill.	Planta sencera	Ús ornamental
<i>Linum usitatissimum</i> L.	Grana	Ús cosmètic
	Part aèria seca	Ús ornamental
<i>Lonicera implexa</i> Ait.	Part aèria	Ús ornamental
		Ús lúdic (jocs infantils)
	Tija	Planta fumable
<i>Lonicera peryclimenum</i> L.	Flor	Ús ornamental i religiós
<i>Luffa cylindrica</i> (L.) Roem.	Fruit	Ús domèstic
<i>Lunaria annua</i> L.	Planta fructificada	Ús ornamental
<i>Lupinus albus</i> L.	Grana	Ús domèstic
	Planta florida	Ús agrícola
<i>Magnolia grandiflora</i> L.	Flor	Ús ornamental i religiós
	Fulla seca	Ús ornamental i religiós
	Planta sencera	Ús ornamental
<i>Malva sylvestris</i> L.	Fulla	Planta usada en literatura oral popular
<i>Matricaria recutita</i> L.	Inflorescència	Ús cosmètic
<i>Medicago sativa</i> L.	Flor	Ús apícola (planta mel·lífera)
<i>Mentha</i> sp.	Planta sencera	Espècie usada en literatura oral popular
<i>Mespilus germanica</i> L., fruit	Fruit	Espècie usada en literatura oral popular
<i>Mirabilis jalapa</i> L.	Planta sencera	Ús ornamental
<i>Narcissus poeticus</i> L.	Planta sencera	Ús ornamental
<i>Nepeta cataria</i> L.	Planta sencera	Espècie usada en literatura oral popular
<i>Nerium oleander</i> L.	Planta sencera	Ús ornamental
<i>Nicotiana tabacum</i> L.	Fulla	Planta fumable
<i>Odontites lutea</i> (L.) Clairville	Flor	Ús apícola (planta mel·lífera)
<i>Olea europaea</i> L.	Fusta	Ús artesanal

Espècie	Part usada	Tipus d'ús
<i>Onobrychis supina</i> (Vill.) DC. in Lam. et DC.	Flor	Ús apícola (planta mel·lífera)
<i>Onobrychis viciifolia</i> Scop.	Flor	Ús apícola (planta mel·lífera)
<i>Origanum majorana</i> L.	Planta sencera	Planta usada en literatura oral popular
<i>Oryza sativa</i> L.	Pellofa del gra	Ús ornamental i religiós
<i>Oryzopsis miliacea</i> (L.) Asch. et Graebn.	Part aèria	Ús ornamental
<i>Parietaria officinalis</i> L. subsp. <i>judaica</i> (L.) Béguinot	Part aèria	Ús lúdic (jocs infantils)
<i>Papaver rhoeas</i> L.	Flor	Ús lúdic (jocs infantils)
		Ús ornamental i religiós
	Fruit	Ús lúdic (jocs infantils)
<i>Papaver somniferum</i> L.	Planta sencera	Ús ornamental
<i>Philadelphus coronarius</i> L.	Flor	Ús ornamental i religiós
<i>Phyllirea angustifolia</i> L.	Branca	Ús forestal
<i>Phoenix dactylifera</i> L.	Fulla	Ús ornamental i religiós
<i>Phyllitis scolopendrium</i> (L.) Newm.	Fronda	Ús ornamental
<i>Physalis alkekengi</i> L.	Fruit	Ús ornamental
<i>Phytolacca americana</i> L.	Fruit	Ús lúdic (jocs infantils)
<i>Picea abies</i> (L.) Karsten	Planta sencera	Ús ornamental
<i>Picris hieracioides</i> L.	Fulla	Ús lúdic (jocs infantils)
<i>Pinus halepensis</i> Mill.	Fusta	Ús industrial
<i>Pinus pinaster</i> Ait.	Fusta	Ús industrial
<i>Pinus pinea</i> L.	Branca	Ús combustible
	Escorça	Ús ornamental
		Ús tintorial
	Fulla	Ús ornamental i religiós
	Fusta	Ús artesanal
		Ús en fusteria
	Grana (pinyó)	Ús ornamental i religiós
	Planta sencera	Espècie usada en literatura oral popular
<i>Pinus sylvestris</i> L.	Planta sencera	Ús en fusteria
<i>Pinus</i> sp.	Branques seques	Ús combustible
	Fulla seca («pinassa»)	Ús combustible (interès apícola)
	Inflorescència	Ús ornamental i religiós
	Teia	Espècie usada en literatura oral popular
		Ús combustible
<i>Pistacia lentiscus</i> L.	Part aèria	Maneig agrosilvopastoral
<i>Pistacia vera</i> L.	Planta sencera	Ús ornamental
<i>Plantago lanceolata</i> L.	Tija	Ús domèstic
<i>Platanus x hispanica</i> Mill. ex Münchh	Escorça	Ús ornamental i religiós
	Fulla	Ús domèstic
	Fusta	Ús en fusteria
<i>Polygonatum odoratum</i> (Mill.) Druce	Part aèria florida	Ús ornamental
<i>Polygonum aviculare</i> L.	Planta sencera	Espècie usada en literatura oral popular
<i>Polypodium vulgare</i> L.	Fronda	Ús ornamental
<i>Polystichum setiferum</i> (Forsk.) Woymar	Fronda	Ús ornamental i religiós
<i>Populus alba</i> L.	Fusta	Ús en fusteria
<i>Populus x canadensis</i> Moench	Fusta	Ús en fusteria
	Planta sencera	Ús ornamental i religiós
<i>Populus nigra</i> L. (i varietats de conreu)	Fusta	Ús en fusteria
		Ús domèstic
<i>Populus nigra</i> L. cv. <i>italica</i>	Fusta	Ús en fusteria
<i>Populus tremula</i> L.	Fusta	Ús artesanal
		Ús en fusteria
<i>Primula veris</i> L.	Part aèria	Ús ornamental
<i>Prunella grandiflora</i> (L.) Scholler subsp. <i>pyrenaica</i> (Gren. et Godr.) A. et O. Bolòs	Inflorescència	Ús apícola (planta mel·lífera)
		Ús ornamental
<i>Prunus avium</i> (L.) L.	Planta sencera	Creences, dites i tradicions
<i>Prunus avium</i> L. (L.) var. <i>sylvestris</i>	Flor	Ús apícola (planta mel·lífera)
	Planta sencera	Ús agrícola
<i>Prunus dulcis</i> (Mill.) Weeb.	Planta sencera	Ús agrícola
<i>Prunus spinosa</i> L.	Planta sencera	Ús agrícola
		Ús en fusteria
<i>Pseudotsuga menziesii</i> (Mirbel) Franco	Fulla	Ús ornamental i religiós
	Planta sencera	Ús en fusteria
<i>Psoralea bituminosa</i> L.	Inflorescència	Ús ornamental i religiós
<i>Pteridium aquilinum</i> (L.) Kuhn	Fronda	Maneig agrosilvopastoral
		Ús ornamental i religiós

<i>Espècie</i>	<i>Part usada</i>	<i>Tipus d'ús</i>
<i>Punica granatum</i> L.	Flor	Ús ornamental i religiós
	Planta sencera	Ús ornamental
<i>Pyracantha coccinea</i> M. J. Roemer	Planta sencera	Ús ornamental
<i>Pyrus communis</i> L.	Flor	Ús apícola (planta mel·lífera)
<i>Pyrus malus</i> L. subsp. <i>mitis</i> (Wallr.) O. Bolòs et J. Vigo	Flor	Ús apícola (planta mel·lífera)
	Fruit	Ús domèstic
	Fusta	Ús artesanal
<i>Prunus persica</i> (L.) Batsch	Flor	Ús apícola (planta mel·lífera)
<i>Quercus humilis</i> Mill.	Planta sencera	Ús lúdic (jocs infantils)
	Fusta	Ús forestal (carboneig)
		Ús en fusteria
	Gal·la	Ús lúdic (jocs infantils)
<i>Quercus ilex</i> L.	Branca	Ús forestal (carboneig)
	Fusta	Espècie usada en literatura oral popular
		Ús artesanal
		Ús combustible
		Ús forestal (carboneig)
	Fruit	Ús lúdic (jocs infantils)
	Inflorescència	Ús apícola (planta mel·lífera)
<i>Quercus petraea</i> (Matt.) Liebl.	Fusta	Ús en fusteria
	Gal·la	Ús lúdic (jocs infantils)
<i>Quercus suber</i> L.	Escorça	Planta d'interès apícola (construcció de ruscs)
		Ús industrial
<i>Rhamnus alaternus</i> L.	Part aèria	Ús forestal (carboneig)
<i>Robinia pseudacacia</i> L.	Flor	Ús apícola (planta mel·lífera)
		Ús ornamental i religiós
	Fusta	Ús artesanal
		Ús en fusteria
<i>Rosa canina</i> L.	Fruit	Ús lúdic (jocs infantils)
	Planta sencera	Ús agrícola
<i>Rosa</i> sp.	Flor	Creences, dites i tradicions
		Ús cosmètic
		Ús ornamental i religiós
<i>Rosa x centifolia</i> L.	Flor	Creences, dites i tradicions
<i>Rosa gallica</i> L.	Flor	Creences, dites i tradicions
	Planta sencera	Creences, dites i tradicions
<i>Rosmarinus officinalis</i> L.	Flor	Ús apícola (planta mel·lífera)
	Planta sencera	Espècie usada en literatura oral popular
<i>Rubus ulmifolius</i> Schott	Flor	Ús apícola (planta mel·lífera)
<i>Ruta chalepensis</i> L.	Planta sencera	Creences, dites i tradicions
<i>Rumex crispus</i> L.	Fruit	Ús ornamental i religiós
<i>Ruscus aculeatus</i> L.	Part aèria fructificada	Ús ornamental
<i>Ruta chalepensis</i> L.	Planta sencera	Creences, dites i tradicions
<i>Salix alba</i> L.	Inflorescència	Ús apícola (planta mel·lífera)
	Fusta	Ús artesanal
		Ús en fusteria
<i>Salix babylonica</i> L.	Planta sencera	Ús ornamental
<i>Salix cinerea</i> L.	Fusta	Ús artesanal
		Ús en fusteria
	Part aèria florida	Ús ornamental
	Tija	Ús artesanal (cistelleria)
<i>Salix elaeagnos</i> Scop. subsp. <i>angustifolia</i> (Cariot) Rechinger	Tija	Ús artesanal (cistelleria)
<i>Salix fragilis</i> L.	Tija	Ús artesanal (cistelleria)
<i>Salvia microphylla</i> Humb., Bonpl. et Kunth	Flor	Ús apícola (planta mel·lífera)
	Planta sencera	Ús ornamental
<i>Salvia officinalis</i> L.	Planta sencera	Espècie usada en literatura oral popular
<i>Santolina chamaecyparissus</i> L.	Part aèria florida	Creences, dites i tradicions
		Ús domèstic
		Ús ornamental
<i>Saponaria officinalis</i> L.	Part aèria	Ús domèstic
<i>Sarothamnus scoparius</i> (L.) Wimm. ex Koch	Flor	Ús ornamental i religiós
	Part aèria	Ús domèstic
		Ús forestal (carboneig)
	Part aèria florida	Ús ornamental
<i>Satureja calamintha</i> (L.) Scheele	Flor	Ús apícola (planta mel·lífera)
	Fulla	Ús domèstic

Espècie	Part usada	Tipus d'ús
<i>Saxifraga vayredana</i> Luiz.	Part aèria Planta sencera	Planta fumable Espècie usada en literatura oral popular Ús ornamental
<i>Scirpus holoschoenus</i> L.	Part aèria	Pesca Ús artesanal Ús domèstic (forcs d'allis i cebes)
<i>Secale cereale</i> L.	Planta tendra	Ús ornamental i religiós
<i>Sedum sediforme</i> (Jacq.) Pau	Part aèria	Ús lúdic (jocs infantils) Ús ornamental
<i>Sedum telephium</i> L.	Planta sencera	Ús ornamental
<i>Sempervivum tectorum</i> L.	Planta sencera	Ús ornamental
<i>Setaria viridis</i> (L.) Beauv.	Part aèria	Ús ornamental
<i>Solanum tuberosum</i> L.	Fulla	Planta fumable
<i>Silene vulgaris</i> (Moench) Garcke	Flor Part aèria florida	Ús lúdic (jocs infantils) Ús ornamental
<i>Sorbus domestica</i> L.	Fusta	Ús artesanal
<i>Sorghum halepense</i> (L.) Pers.	Part aèria florida	Ús ornamental
<i>Spartium junceum</i> L.	Flor Part aèria florida	Ús ornamental i religiós Ús apícola (planta mel·lífera) Ús ornamental
<i>Stachys byzantina</i> C. Koch	Planta sencera	Ús ornamental
<i>Stipa tenacissima</i> L.	Part aèria	Maneig agrosilvopastoral Ús domèstic
<i>Syringa vulgaris</i> L.	Planta sencera	Espècie usada en literatura oral popular
<i>Tanacetum corymbosum</i> (L.) Schultz Bip.	Planta sencera	Ús industrial
<i>Tanacetum parthenium</i> (L.) Schultz Bip.	Planta secera	Ús ornamental
<i>Taraxacum officinale</i> Weber in Wiggers	Part aèria fructificada	Ús lúdic (jocs infantils)
<i>Taxus baccata</i> L.	Branca	Ús ornamental i religiós
<i>Teucrium chamaedrys</i> L.	Inflorescència	Ús apícola (planta mel·lífera)
<i>Teucrium polium</i> L. subsp. <i>polium</i>	Inflorescència	Ús apícola (planta mel·lífera)
<i>Thymus vulgaris</i> L.	Part aèria Planta florida	Creences, dites i tradicions Ús apícola (planta mel·lífera)
<i>Tradescantia albiflora</i> Kunth.	Planta sencera	Ús ornamental
<i>Triticum aestivum</i> L.	Boll Espiga Planta sencera Planta tendra	Embalatge Ús ornamental Espècie usada en literatura oral popular Ús ornamental i religiós
<i>Tropaeolum majus</i> L.	Planta sencera	Ús ornamental
<i>Typha angustifolia</i> L.	Fulla Tija florida	Ús artesanal (cadires de boga) Ús ornamental
<i>Typha latifolia</i> L.	Fulla Part aèria	Ús artesanal (cadires de boga) Ús ornamental
<i>Ulex parviflorus</i> Pourr.	Flor	Ús apícola
<i>Ulmus minor</i> Mill.	Escorça Fusta	Ús agrícola Ús artesanal Ús en fusteria
<i>Urtica dioica</i> L.	Planta sencera	Planta usada en literatura oral popular
<i>Valeriana officinalis</i> L.	Arrel	Espècie usada en literatura oral popular
<i>Verbascum thapsus</i> L.	Flor	Ús cosmètic
<i>Viburnum lantana</i> L.	Tija	Maneig agrosilvopastoral Ús artesanal
<i>Viburnum opalus</i> L.	Planta sencera	Ús ornamental
<i>Viburnum tinus</i> L. subsp. <i>tinus</i>	Part aèria Planta sencera	Maneig agrosilvopastoral Ús ornamental
<i>Vicia cracca</i> L.	Part aèria florida	Ús ornamental i religiós
<i>Vicia sativa</i> L. subsp. <i>sativa</i>	Planta sencera	Ús ornamental i religiós
<i>Vicia villosa</i> Roth.	Planta sencera	Ús ornamental i religiós
<i>Vinca difformis</i> Pourr.	Planta sencera	Ús ornamental
<i>Viscum album</i> L.	Planta sencera	Cacera Ús ornamental
<i>Zea mays</i> L.	Bràctea Espiga	Ús ornamental Ús lúdic (jocs infantils) Ús ornamental
	Estigmes	Ús lúdic (jocs infantils)
<i>Ziziphus jujuba</i> Mill.	Tija Fusta	Ús domèstic i agrícola Ús en fusteria

Agraïments

Aquest treball no hauria estat possible sense la col·laboració dels nostres informants, a qui regreciem profundament; volem tenir un record especial per a aquells –lamentablement ja prou nombrosos– que van donar-nos la seva informació i que han traspassat abans que el treball s’acabés, la qual cosa és un testimoni de la fragilitat dels coneixements que procurem d’inventariar. Durant la recerca hem rebut ajuts econòmics parcials de la Divisió de Ciències de la Salut de la Universitat de Barcelona i del Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana de la Generalitat de Catalunya.

Bibliografia

Agelet, Antoni; Bonet, M. Àngels; Vallès, Joan (2000). «Homegardens and their role as source of medicinal plants in mountain regions of Catalonia (Iberian Peninsula)». *Economic Botany* núm. 54(3), pàg. 295-309.

Bolòs, Oriol de; Vigo, Josep; Masalles, Ramon M.; Ninot, Josep M. (1993). *Flora manual dels Països Catalans*. Barcelona: Ed. Pòrtic S.A. 2a ed. 1.247 pàgines.

Bonet, M. Àngels (2001). *Estudi etnobotànic del Montseny*. Tesi doctoral, Facultat de Farmàcia, Universitat de Barcelona.

Bonet, M. Àngels; Blanché, Cèsar; Vallès, Joan (1999a). «Contribució al coneixement del patrimoni etnobotànic del Montseny». *Monografies del Servei de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona*, núm. 27; pàg. 169-175.

Bonet, M. Àngels; Parada, Montserrat; Selga, Anna; Vallès, Joan (1999b). «Studies on pharmaceutical ethnobotany in the regions of L’Alt Empordà and Les Guilleries (Catalonia, Iberian Peninsula)». *Journal of Ethnopharmacology*, núm. 68, pàg. 145-168.

Ember, Caroyl R.; Ember, Melvin (1997). *Antropología cultural*. Madrid: Prentice Hall. 8a ed. 491 pàgines.

Gutiérrez, Cèsar; Bonet, M. Àngels; Vallès, Joan (1997). «Aportacions etnobotàniques en el camp de la lingüística: els noms de les plantes al Montseny». *Cahiers de l’Université de Perpignan*, núm. 24; pàg. 75-86.

Hernández Bermejo, J. Esteban (1997). *Los conocimientos tradicionales como parte de la biodiversidad: sugerencias para la estrategia nacional para la conservación y el uso sostenible de la diversidad biológica*.

Selga, Anna (1998). *Estudis etnobotànics a les Guilleries*. Tesi de llicenciatura, Facultat de Farmàcia, Universitat de Barcelona. 346 pàgines.

Vallès, Joan; Bonet, M. Àngels; Agelet, Antoni (2000). «Els coneixements i els usos de la diversitat biològica: present i futur de l’etnobiobiodiversitat a Catalunya». *Revista d’Etnologia de Catalunya*, núm.16; pàg. 98-119.